

HÉRA ZOLTÁN: SZÁLL A NAP

Valójában ritka pillanat, amikor egy költői „bemutatkozás” húsz év lírai termését foglalja magában. Önként adódó feladat ilyenkor a „ritka pillanat” titkai után kutatni. A körülmények szerencsétlen játéka? Kifinomult műgond? Belső érzékenység? Héra Zoltán esetében azonban elmaradhatnak a kérdések. *Száll a nap* c. verseskötete csakugyan „első kötet”, ám mégsem bemutatkozásról van itt szó — többről: tanúságtételről.

Héra első verseskötete tanúságtétel az esztéta, a kritikus és a publicista jelese bizonyított erényei mellett. A kötet versei egyfelől az elmélyült és alapos felkészültségről, dinamikus tájékozódási igényről, másfelől a szocialista művész tudatos elkötelezettségéről vallanak. S még tovább Héránál a szó szorosán vett értelmében domináns jelentőséget kap a költészet alapvető feladata: utat törni a kor bonyolult, összetett valósága felé, keresni-kutatni az emberi reakciók, válaszadások lehetséges formáit a társadalmi etika mind elhatárolóbb kérdéseire.

Költői eszköztára a tartalmi és formai összetevők tekintetében is imponálóan sokrétű. Motívumait aligha lehet direkt módon a hagyományos értelemben vett *költői fantáziából* levezetni — fantáziája ugyanis nem képteremtő fantázia. Asszociációrendszerének fogadóit klasszikus motívumok adják: biblikus példák, irodalmi élmények, a folklór jelzései, a történelem tanúságai. Hol Prométheuszt idézi meg, hol Childe Haroldot hívja útitársul; Daedalus, Saul és Savonarola példái éppúgy megihletik, mint Michelangelo torzói Firenzében. A „poeta doctus” arisztokratikus attitűdjéről lenne szó? Semmiképp. Héra ugyanis az *újrafogalmazás* igényével nyúl a klasszikus példákhoz, az igazságkeresés nehéz harcokra elszánt szenvedélyével perel velük — az alkotó, cselekvő ember lehetlent bíró erejéért, hitéért. E hit érdekében nézi „földközélből” a vallásos mítoszokat, a kérdő- és felkiáltójelek hideg vonalvezetésével rajzolva ki bennük a vak hiedelmet és azután a kötelező érvényű tanulságot is (*Júdás; Passió Tamás szerint*). Childe Haroldot a költő helyének, helyzetének feltárásáért hívja társul (*Utazás Childe Harolddal*); Prométheuszt a gondolat, az értelem újra és újraélesztéséért szólítja (*Prométheusz őrváraton*). A természet csodái is csak addig ihletik, amíg „embert átvilágító”, „embert átmelegítő” hatalmukban gyönyörködik: „Az istenek meghaltak, de te élsz: / pajták kukoricaszár falának közelin / zsaluk, redőnyök résein besütsz / Fényed eléri s megmozdítja az alvót” (*Nap*).

A felsorolt versek időben távol esnek egymástól; s valóban: a kötet három ciklusát (*A világ ölné*, 1948—52; *Perben*, 1953—56; *Fohász minden napra*, 1957—68) az elhivatott szándék és a cél, egy új embertípus megformálásának a célja fogja össze.

Az újjáteremtés és a rombolás szándékának belső, tartalmi lényege világosan, jól körülhatároltan bontakozik ki költészetéből: tudja, érzi a „közönségesek”, a „hangyaleső apatikusok”, a „magukat istenítők”, a „magukig el-nem jutók” szorító jelenlétét, a dogmatizmus és a babonás hiedelmek veszélyét (*Tűnődés*). A másik oldalon ugyanakkor újrafogalmazza az értelmes, alkotó létezés alapfeltételeit: „gyere, teremtsünk embert” — szólítja az Urat — „ki látva lát, s minket is újra teremt” (*Teremtsünk*). Más-helyen a „jeltelen emberbe” vetett hitéről tudósít, aki: „Lélegzik, ropog a deszka / Enyvezed, szögezed? / Széttöri darabokra” (*Jeltelen*).

A szűk kereteket is tudva, szólunk kell Héra kitűnő verstechnikájáról: fölületes biztosságú ritmusvariációiról, több dimenziós paraboláiról, metaforasorainak széles ívrendszeréről...

Héra költői ars poeticája a nehezebbik úton közelít a valóság kérdései felé: a megküzdött értelem, a hangos töprengésekkel kivitatózott gondolatiság útja felől tehát. Feltételezéséhez, hitéhez a lehetetlennel viaskodó, a lehetlent mérő emberben aligha lehetünk hűtlének. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1969.*)

MAJOROS JÓZSEF